

Nr 622

Av herrar **Hedlund** och **Wedén**, om förbättrat stöd till barnfamiljer.

(Lika lydande med motion nr 531 i Första kammaren)

Samhällets familjepolitik har inte under senare år varit föremål för någon genomgripande reform. Det familjepolitiska stödets utformning har inte i tillräcklig utsträckning anpassats till ändrade samhällsförhållanden. Endast mindre förändringar har successivt skett, senast då familjebostadsbidragen genom beslut av 1968 års riksdag omkonstruerades och fick benämningen bostadstillägg för barnfamiljer.

Det befolkningspolitiska motivet, som spelade stor roll då riktlinjerna för de familjepolitiska åtgärderna drogs upp under 1930- och 1940-talen, har successivt förlorat i vikt. För vår del anser vi, att de familjepolitiska åtgärderna skall vara ett led i en strävan mot större jämlikhet och solidaritet olika grupper emellan. De bör syfta till en ekonomisk standardutjämning mellan dem som har barn och dem som inte har barn. Föräldrarna skall inte ensamma behöva bära hela barnkostnaderna. En utjämning av försörjningsbördorna mellan olika perioder i människans liv bör eftersträvas. Dessutom bör de familjepolitiska åtgärderna vara så utformade att de blir ett verksamt led i strävan att utjämna den ekonomiska standarden mellan grupper med olika ekonomiska förutsättningar och bärkraft.

Under senare år har såväl familjepolitiska kommittén som familjeskatteberedningen varit sysselsatta med att utreda de familjepolitiska frågorna. Även familjeberedningen har utrett frågor inom det familjepolitiska fältet. Det finns anledning beklaga att utredningsuppdragen fördelats på två kommittéer. En bättre samordning redan under utredningsarbetet skulle ha underlättat genomförandet av en samlad reform.

Den tidigare till riksdagen 1968 aviserade mera genomgripande familjepolitiska reformen förelades aldrig riksdagen. Endast en omkonstruktion av familjebostadsbidragen till barntillägg för barnfamiljer ägde rum.

Vi vill i denna motion ange några huvudlinjer för en familjepolitisk reform. Förslag om en reform i enlighet med våra riktlinjer bör i propositionsform inom en nära framtid föreläggas riksdagen.

Då *barnbidragen* även i fortsättningen bör betraktas som ett centralt inslag i familjepolitiken för att utjämna standarden mellan dem som har barn och dem som inte har barn bör höjningar av barnbidragen ingå i programmet för en reform. En utbyggnad av det *särskilda stödet* till familjer med

lägre inkomster bör ske liksom en successiv omkonstruktion av detta syftande till större konsumtionsneutralitet. Någon form av *vårdnadsbidrag* bör prövas liksom *värde- och standardbeständighet* för de familjepolitiska förmånerna. *Skattesystemet* bör — under hänsynstagande till dem som av olika anledningar ej kan gå ut i förvärvsarbete och under förutsättning av lämpliga lösningar av ersättningsproblemen för vården av barn i hemmet — ges en sådan utformning att det varken favoriserar hemarbete eller förvärvsarbete och ej heller olika civilstånd.

Allmänna barnbidrag

Sedan 1948 lämnas samhällets ekonomiska stöd till barnfamiljerna huvudsakligen i form av allmänna barnbidrag. Barnbidragens införande innebär ett betydande framsteg jämfört med de skatteavdrag som tidigare tillämpades och vilka direkt missgynnade låginkomsttagarna. Barnbidragen utgår lika till alla barn oavsett inkomst. Kontantbidragsformen medger full konsumtionsfrihet.

De allmänna barnbidragens uppgift är att jämnare fördela barnkostnaderna mellan barnfamiljer och andra grupper. Den standardskillnad som utan stödåtgärder skulle uppstå mellan barnfamiljer och andra skall så långt möjligt utjämnas. Samhället kan och bör emellertid inte helt och hållet övertaga barnkostnaderna. Med hänsyn till de värden som barnen utgör för föräldrarna är de säkerligen beredda att göra uppoffringar för barnens skull. Kostnaderna för barnens vård är emellertid så dryga, att det måste anses rimligt att hela samhället bidrar till en stor del av dem.

De nu utgående barnbidragen om 900 kr. per barn och år motsvarar endast en mindre del av barnkostnaderna. Vid den familjepolitiska reform, om vilken vi anser att förslag snarast bör framläggas, måste barnbidragen höjas icke endast med hänsyn till penningvärdeförsämringen utan barnfamiljerna bör även erhålla en rejäl standardhöjning. Vid en successiv skatte-reform med övergång till individuell beskattning bör ytterligare höjningar av barnbidragen med betydande belopp ingå som en viktig del av reformen.

Särskilt stöd till låginkomstfamiljer

Med hänsyn till rådande inkomstfördelning kan barnkostnaderna för familjer i lägre inkomstlägen medföra en orimligt låg standard vid jämförelse med den allmänna ekonomiska standarden i samhället. Därför bör de allmänna barnbidragen liksom hittills kompletteras med andra stödformer så att barnfamiljer i låga inkomstlägen erhåller ett extra ekonomiskt tillskott. För flerbarnsfamiljer är ett sådant stöd ännu mer motiverat. Varje barnförsörjare bör få en skälig ekonomisk standard med hänsyn tagen till antalet barn.

Införandet av det nya bostadstillägget för barnfamiljer, som beslutades av

1968 års vårriksdag, innebär ett framsteg jämfört med de familjebostadsbidrag, som fanns tidigare och som genom sina bostadskrav utestängde många låginkomstfamiljer från möjligheten att erhålla stöd. För att erhålla grundbeloppet om 720 kr. för ett barn, vilket belopp ökar med 240 kr. per ytterligare barn under 16 år, gäller inga bostadsvillkor.

Utöver grundbeloppet utgår ytterligare stöd, som är försett med bostadsvillkor. Detta tillägg med krav om visst antal rum avser att stimulera till en höjning av bostadsstandarden. Som vi tidigare i motioner framhållit kan man ifrågasätta lämpligheten av anknytningen till en speciell konsumtion. Vid en framtida reformering av det familjepolitiska stödet bör man eftersträva ett särskilt stöd till barnfamiljer med lägre inkomster utan bestämmelser om viss bostadstyp eller andra inskränkningar av konsumtionsdirigerande art. Ett steg på vägen har tagits i och med att den större delen av stödet till låginkomstfamiljerna — grundbeloppet — inte skall innehålla några bostadskrav.

Den otillfredsställande bostadsmarknaden, med liten rörlighet, gör att en barnfamilj med för liten lägenhet i ett äldre bostadsbestånd med relativt acceptabel hyresnivå i många fall inte kan skaffa sig en större lägenhet i detta bostadsbestånd. I stället måste man acceptera en lägenhet i ett bostadsbestånd med mycket höga hyror. Under sådana omständigheter kan det vara motiverat att under en övergångstid behålla en del av det särskilda stödet anknutet till bostadens storlek. När det finns statsfinansiella möjligheter och när bostadsmarknaden fått en sådan struktur och ett sådant kostnadsläge, att barnfamiljer lättare kan erhålla goda bostäder till rimlig kostnad, finner vi det angeläget, att man successivt gör en omkonstruktion av bidraget. Detta bör ske så att grundbeloppet, som kan utgå till alla låginkomstfamiljer, ökar och den konsumtionsdirigerande delen reduceras i motsvarande mån. Så småningom erhåller samtliga barnfamiljer som är berättigade till bostadstillägg ett konsumtionsneutralt stöd av den storlek som de familjer erhåller, som uppfyller rumskraven i det nu föreslagna systemet. Det kan mot bakgrund av läget på bostadsmarknaden antagas, att barnfamiljer som är i behov av en större bostad inte alltid kan erhålla en sådan. Det är inte tillfredsställande att dessa familjer skall bli utan det stöd som utgår till dem som lyckas få en större bostad. Förhållandet att ett samhälleligt stöd till barnfamiljer med låga inkomster skall vara förbundet med krav på innehav av en bostad som det inte finns någon möjlighet att erhålla framstår säkerligen för många barnfamiljer som omotiverat.

I samband med att bostadsanknytningen för stödet till låginkomstfamiljerna göres mindre hård finns det möjlighet att göra stödet administrativt enklare. Stödets betydelse för att förbättra förhållandena för dem som har de lägsta inkomsterna motiverar att även bostadstilläggens belopp blir föremål för höjningar särskilt för dem som har de lägsta inkomsterna.

Vårdnadsbidrag

Genom samhällsutvecklingen har för allt fler föräldrar valet mellan hemarbete och förvärvsarbete utanför hemmet blivit aktuellt. Med den familjestruktur och den arbetsmarknad vi hittills haft, har valsituationen i stort sett varit aktuell endast för kvinnorna. En förändring därvidlag kan emellertid väntas och har redan i viss mån påbörjats. För de flesta ensamstående föräldrar som är vårdnadshavare är förvärvsarbete så gott som alltid en ekonomisk nödvändighet. I debatten har ibland uttalats farhågor för att mödrarnas förvärvsarbete skulle ha menlig inverkan på barnens utveckling. Den psykologiska forskningen ger en mera nyanserad bild och betonar i första hand vikten av att barnen växer upp i en lugn och trygg miljö. En sådan miljö synes vara mindre beroende av om en eller båda föräldrarna förvärvsarbetar än av att de lever i harmoni med sig själva och med varandra.

Föräldrarna bör alltså i så stor utsträckning som möjligt kunna fritt välja mellan hemarbete och förvärvsarbete. Samhället bör medverka till att ekonomiska förutsättningar för denna valfrihet skapas. I det familjepolitiska reformarbetet bör därför ingående prövas att införa ett allmänt vårdnadsbidrag. Bidraget bör utgå under den period då vårdnadsbehovet är störst. Olika konstruktioner av ett sådant stöd bör övervägas. Det finns skäl som talar för att treårsåldern åtminstone under en övergångstid blir den övre gräns, under vilken bidraget skall utgå. Då börjar barnen bli gruppinriktade, och identifikationen mellan föräldrar och barn är i allmänhet inte så framträdande som vid lägre ålder. Man kan också överväga att sätta gränsen vid skolålderns början. Då minskar nämligen vårdbehovet även om det inte bortfaller. Åldersgränsen kan också komma att ändras om en allmän förskoleundervisning genomföres. Man bör också överväga att göra en avtrappning av bidraget vid viss ålder. Över huvud taget är det angeläget att söka undvika besvärande tröskeeffekter.

Familjebeskattningen

Genom den delreform som beslutats och som innebär att makar om de så önskar och begär har rätt till särbeskattning har barnfamiljerna inte fått någon förmån. Den har endast eliminerat orättvisorna för vissa makar, som tidigare t. o. m. fick högre skatt tillsammans än de skulle ha fått som två ensamstående. Genom den utformning reformen fick har den för den stora gruppen förvärvsarbetande makar med relativt låga inkomster inte inneburit någon skattelättnad. Inte heller har den löst problemen för de makar som gör sin arbetsinsats i det gemensamma företaget, eftersom dessa är undantagna rätten till frivillig särbeskattning.

Skattesystemet bör i princip vara neutralt i fråga om föräldrarnas val mellan arbete i hemmet och förvärvsarbete. Varje inkomsttagare bör be-

skattas för sig efter sin inkomst oberoende av civilstånd. Den lösningen underlättar också för gifta kvinnor att efter eget bedömande ta förvärvsarbete utanför hemmet. Kvinnor, som har sin yrkesverksamhet förlagd till det egna företaget, bör också få rätt till individuell beskattning.

En förutsättning för en framtida reform med individuell beskattning är givetvis att den kompletteras med schablonmässiga beskattningsregler, som tar hänsyn till gifta kvinnor vilka på grund av ålder, bristande utbildning eller ensidig näringslivsstruktur på hemorten eller av andra skäl saknar reella möjligheter till yrkesarbete utanför hemmet. När en övergång till individuell beskattning sker, måste den vidare kompletteras med utbyggda möjligheter till omskolning och yrkesutbildning för gifta kvinnor, målmedveten satsning på service till barnfamiljerna samt ökad tillgång till deltidarbete.

Familjeskatteberedningen har sedan 1965 varit sysselsatt med att överse familjebeskattningen. Särskilda direktiv har inte meddelats. Utredningen består av en utredningsman, som vid sin sida har sex experter med parlamentariskt inslag. Beredningen avser att under första halvåret 1969 avge ett betänkande om individuell beskattning. Familjebeskattningens utformning bör, tillsammans med övriga delar av familjepolitiken, bli föremål för en samlad bedömning.

Inkomstprövningen för bostadstilläggen

Huvudregeln vid inkomstprövningen för bostadstilläggen sker på grundval av makarnas sammanlagda inkomst enligt senaste taxering till statlig inkomstskatt. Fullt bostadstillägg med maximibelopp utgår nu upp till en faktisk årsinkomst på ca 16 000 kr. för gift man, vars hustru saknar förvärvsinkomst. Vid beräkningen av inkomsten tar man även hänsyn till förenkomsten av förmögenhet. Den fastställda beskattningsbara inkomsten skall ökas med 20 % av den behållna förmögenhet som överstiger 30 000 kr.

Att hänsyn till förmögenheten skall tagas, vilket också sker vid inkomstprövningen av de kommunala bostadstilläggen m. m. till folkpensioner, har vi inget att erinra mot. Däremot är konsekvenserna av att en så stor del som 20 % av förmögenheten över ett så relativt lågt belopp som 30 000 kr. skall läggas till inkomsten inte acceptabla.

För två makar med låg inkomst och förmögenhet i form av rörelse verkar bestämmelserna synnerligen oförmånliga. Redan en mindre rörelse kräver tillgångar på inte obetydliga belopp, som utgör en behållen förmögenhet vid inkomstberäkningen, trots att familjens ekonomiska standard är låg. Vi finner det skäligt att den andel, av den behållna förmögenheten överstigande 30 000 kr. som skall läggas till den fastställda beskattningsbara inkomsten ändras till 10 %. Denna procentsats överensstämmer med den som används vid inkomstberäkningen för bestämmande av hustrutillägg och

kommunala bostadstillägg samt änkepensioner i anledning av dödsfall före den 1 juli 1960.

Med hänvisning till det anförda hemställes,

att riksdagen måtte

1. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag om en familjepolitisk reform med ett avsevärt förbättrat stöd för barnfamiljerna i enlighet med de riktlinjer som i motionen anförts;

2. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till sådan ändring av gällande bestämmelser att vid inkomstprövning för bostadstillägg för barnfamiljer den fastställda beskattningsbara inkomsten skall ökas med 10 % av den behållna förmögenhet som överstiger 30 000 kr.

Stockholm den 28 januari 1969

Gunnar Hedlund (cp)

Sven Wedén (fp)

Nr 623

Av herr Hedlund m. fl., *angående lokaliseringsstödet.*

(Lika lydande med motion nr 527 i Första kammaren)

Vid principbeslutet 1964 om riktlinjer för lokaliseringpolitiken under en försöksperiod fastställdes medelsramen för lokaliseringsstödet under den nu aktuella femårsperioden till 800 milj. kronor, varav 300 milj. kronor i lokaliseringsbidrag och 500 milj. kronor i lokaliseringslån. Detta innebar sålunda per år 60 milj. kronor i lokaliseringsbidrag och 100 milj. kronor i lokaliseringslån. Redan vid 1964 års riksdag förordades från vårt håll att det nya lokaliseringsstödet skulle få större omfattning. Utvecklingen har bekräftat riktigheten av denna bedömning. Vid fjolårets riksdag fattades beslut om att ramen för lokaliseringsstödet under femårsperioden skulle vidgas till 1 miljard kronor, varav 750 milj. kronor för lokaliseringslån och 250 milj. kronor för lokaliseringsbidrag.

I statsverkspropositionen föreslås nu, att ramen för lokaliseringsstödet skall vidgas ytterligare med 100 milj. kronor till 1 100 milj. kronor, varav 900 milj. kronor till lokaliseringslån och 200 milj. kronor till lokaliseringsbidrag. För nästkommande budgetår har departementschefen föreslagit, att anslaget till lokaliseringsbidrag skall uppföras med 10 milj. kronor och an-